

Vodovody a kanalizace pro veřejnou potřebu

Obsah

1. Základní pojmy	1
2. Zákon o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu	2
3. Vlastnictví a zajištění provozu veřejného vodovodu a kanalizace	5
3.1 Vlastnictví veřejného vodovodu a kanalizace	5
3.2 Provozní smlouva mezi vlastníkem a provozovatelem	6
3.3 Provozní řád vodovodu pro veřejnou potřebu	6
3.4 Provozní řád kanalizace a čistíren odpadních vod, kanalizační řád	7
3.5 Manipulační řády	7
3.6 Smlouva o dodávce vody a odvádění odpadních vod	7
4. Financování vodovodů a kanalizací	8
4.1 Vodné a stočné	8
4.2 Pachtovné za užívání vodovodů a kanalizací	9
7. Plán obnovy, plán financování obnovy	9
8. Zajištění prostředků na nové investice	10
8.1 Vlastní zdroje vlastníka	10
8.2 Zdroje investora	10
8.3 Komerční úvěry	10

1. Základní pojmy

Vodohospodářská infrastruktura zahrnuje vodovody a kanalizace pro veřejnou potřebu a související vodohospodářské objekty – dešťové kanalizace, otevřené odpady, vsakovací objekty a nádrže včetně objektů přidružených – příjezdové komunikace, elektrické přípojky, oplocení apod.

Vodovod – je soubor staveb zajišťující jímání, úpravu a akumulaci vody a její dopravu k odběrateli. Obvykle to jsou: zdroj vody, úpravná voda, vodojem, vodovodní řády a vodovodní přípojky.

Vodovod pro veřejnou potřebu je definován zákonem č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu (ZVaK). Podle vodního zákona vodovod a jeho jednotlivé části jsou vodními díly, přípojky však nejsou vodní dílo.

Vlastník vodovodu – **obec** nebo **svazek obcí**, ale i jiný subjekt, který má vlastnické právo k vodovodu pro veřejnou potřebu. Práva a povinnosti vlastníka vodovodu definuje ZVaK.

Provozování vodovodu – je souhrn činností, kterými se zajišťuje kontinuální dodávka vody k odběratelům a řádná funkce všech zařízení v souladu s provozními řády. Není jím správa vodovodů ani jejich rozvoj, které přísluší vlastníkovému vodovodu.

Provozovatel vodovodu – je subjekt, který vodovod provozuje na základě povolení krajským úřadem. Provozovatelem může být i vlastník vodohospodářského majetku – obec, pokud získá povolení dle § 6 ZVaK.

Odběratel – je vlastník pozemku nebo stavby připojené na vodovod.

Vodovodní přípojka – je úsek potrubí od odbočení z vodovodního řádu až k vodoměru. Přípojka není vodním dílem.

Vnitřní vodovod – je potrubí (může být i venkovní), navazující na vodovodní přípojku do napojovaného objektu. Není vodním dílem.

Pitná voda – je určena k pití, vaření, přípravě jídel a nápojů, používaná v potravinářství, voda vhodná k péči o tělo a k dalším účelům lidské spotřeby, splňující požadavky na zdravotní nezávadnost v souladu s vyhláškou č. 252/2004 Sb.

Odpadní vody – vody odváděné v jakékoliv kombinaci z domácností, průmyslu a jiných provozů, včetně dešťových (povrchových) a nepředvídaných balastních vod.

Kanalizace – je provozně samostatný soubor staveb a zařízení zahrnující kanalizační stoky k odvádění odpadních vod a srážkových vod společně nebo odpadních vod samostatně a srážkových vod samostatně, kanalizační objekty, čistírny odpadních vod, jakož i stavby k čištění odpadních vod před jejich vypouštěním do kanalizace. Odvádí-li se odpadní voda a srážková voda společně, jedná se o *jednotnou kanalizaci*. Odvádí-li se odpadní voda samostatně a srážková voda také samostatně, jedná se o *oddílnou kanalizaci*. Podle vodního zákona kanalizace a její jednotlivé části, objekty na kanalizaci a čistírny odpadních vod jsou vodními díly. Přípojky nejsou vodními díly.

Provozování kanalizace – je souhrn činností k zajištění odvádění a čištění odpadních vod a zajištění řádné funkce všech zařízení v souladu s provozními řády. Není jím správa kanalizace ani jejich rozvoj, které přísluší vlastníkovému kanalizace.

Provozovatel kanalizace – je subjekt, který vodovod provozuje na základě povolení krajským úřadem. Provozovatelem může být i vlastník vodohospodářského majetku – obec, pokud získá povolení dle § 6 ZVaK.

Odběratel – je vlastník pozemku nebo stavby, připojené na kanalizaci.

Stokový systém – síť stok, kanalizačních přípojek a objektů k odvádění odpadních vod do čistírny odpadních vod nebo do jiného místa zabezpečení.

Kanalizační přípojka – je samostatnou stavbou tvořenou úsekem potrubí od vyústění vnitřní kanalizace stavby nebo odvodnění pozemku k zaústění do stokové sítě. Kanalizační přípojka není vodním dílem (povolují stavební úřady).

Vnitřní kanalizace – je potrubí (může být i venkovní), navazující na kanalizační přípojku do napojovaného objektu. Vnitřní kanalizace není vodním dílem.

Stokové sítě jednotné soustavy – kanalizační systém určený ke společnému odvádění odpadních a srážkových povrchových vod jednotnou sběrnou soustavou.

Stokové sítě oddílné soustavy – kanalizační systém, obvykle se dvěma stokami, z nichž jedna odvádí odpadní vody a druhá srážkové povrchové vody.

ČOV – čistírna odpadních vod.

Vodné a stočné – jsou úplaty za pitnou vodu a služby spojené s její dodávkou a za odkanalizování a čištění odpadních vod. Vodné a stočné má jednosložkovou nebo dvousložkovou formu.

2. Zákon o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu

Základním právním předpisem pro provoz, rozvoj a výstavbu, veřejných vodovodů je zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu v aktuálním znění (ZVaK). **Ten se vztahuje na vodovody a kanalizace, u nichž je průměrná denní produkce větší než 10 m³, nebo je využívá více než 50 obyvatel.** Takto je definována *veřejná potřeba*.

Přípojkami se zabývá § 3. Vodovodní přípojka je samostatnou stavbou tvořenou úsekem potrubí od odbočení z vodovodního řadu k vodoměru, a není-li vodoměr, pak k vnitřnímu uzávěru připojeného pozemku nebo stavby. Odbočení s uzávěrem je součástí vodovodu. Vodovodní přípojka není vodním dílem. Opravy a údržbu vodovodních přípojek a kanalizačních přípojek uložených pod veřejnými prostranstvími zajišťuje provozovatel ze svých provozních nákladů.

Plánem rozvoje vodovodů a kanalizací (PRVK) se zabývá § 4. Vyžaduje zpracovat na krajské úrovni koncepci řešení zásobování pitnou vodou a koncepci odkanalizování a čištění odpadních vod v daném územním celku. Zpracování PRVK zajišťuje a schvaluje kraj. Žádá-li obec o dotaci na stavbu vodovodu nebo kanalizace, zkoumá se soulad stavby s PRVK.

Povinnost vlastníka vodovodu nebo kanalizace vést **majetkovou evidenci** ukládá § 5. Vlastník je povinen vést i provozní evidenci a provozní řády. Vybrané údaje z evidence zasílá vodoprávnímu úřadu.

Provozovat vodovod nebo kanalizaci může osoba, která má **Oprávnění k provozování vodovodů a kanalizací** dle § 6 ZVaK. Oprávnění vydává krajský úřad osobě splňující následující podmínky:

- a) je oprávněna provozovat živnost Provozování vodovodů a kanalizací,
- b) je vlastníkem vodovodu, což ji opravňuje vodovod nebo kanalizaci provozovat,
- c) její odpovědný zástupce splňuje kvalifikaci odpovídající požadavkům na provozování:
  - do 5 000 fyzických osob: má střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru a má nejméně 4 roky praxe v oboru,
  - nad 5 000 fyzických osob: má vysokoškolské vzdělání a nejméně 2 roky praxe v oboru vodovody a kanalizace.

Pokud by obec neprovozovala vodovod nebo kanalizaci za účelem dosažení zisku, nemusí splňovat podmínku o provozování živnosti.

Práva a povinnosti vlastníka, provozovatele nebo stavebníka při výstavbě, údržbě a provozování vodovodu nebo kanalizace řeší § 7. Zejména upravuje vstupy na cizí pozemky a stavby, na kterých nebo pod kterými se nachází vodovod nebo kanalizace. Při vstupech na cizí pozemky musí být co nejméně zasahováno do vlastnických práv k pozemkům a stavbám. Je nutné předem oznámit vstup na pozemek nebo stavbu a po ukončení prací pozemek nebo stavbu uvést do původního stavu, pokud není dohodnuto s vlastníkem jinak. Je uveden způsob vypořádání majetkové újmy, pokud nedojde k dohodě o výši nebo způsobu náhrady. Práva a povinnosti podle tohoto paragrafu přecházejí na právní nástupce stavebníka, vlastníka a provozovatele vodovodu nebo kanalizace, jakož i na právní nástupce vlastníků pozemků a staveb.

Práva a povinnosti vlastníka vodovodu nebo kanalizace upravuje § 8. Vlastníci provozně souvisejících vodovodů upravují svá vzájemná práva a povinnosti písemnou dohodou. Vlastník vodovodu je povinen připojit odběratele, pokud to umožňují kapacitní a technické požadavky. Náklady na realizaci vodovodní nebo kanalizační přípojky nese vlastník, kterému je napojení umožněno, pokud se nedohodnou jinak. Vlastník vodovodu nebo kanalizace je povinen zpracovat a realizovat plán financování obnovy vodovodů nebo kanalizací na dobu nejméně 10 let. Za dodávku pitné vody a za odvádění odpadních vod má vlastník právo na úplatu (provozovatel, jen pokud je to výslovně uvedeno ve smlouvě o provozování).

Práva a povinnosti provozovatele určují § 9 a 10. § 9 vymezuje například podmínky, za kterých je provozovatel oprávněn přerušit nebo omezit dodávku vody. Určuje, kdy je nutno náhradní zásobování pitnou vodou. § 10 stanoví, co je *neoprávněný odběr vody* a *neoprávněné vypouštění odpadních vod* do kanalizace. Náhrada ztráty vzniklé neoprávněným

odběrem nebo neoprávněným vypouštěním náleží vlastníkov.

Obecné **technické požadavky na vodovody a kanalizace** stanoví § 11 a 12. Vodovody, které jsou jediným zdrojem požární vody, musí splnit požadavky požární ochrany.

Požadavky na jakost vody k úpravě na vodu pitnou definuje § 13. Surová voda musí splňovat v místě odběru požadavky na jakost s ohledem na použité standardní metody úpravy.

Jakost pitné vody a míru znečištění podzemních vod určuje § 14. Pitná voda musí splňovat požadavky na zdravotní nezávadnost pitné vody, stanovené zákonem č. 258/2000 Sb. a vyhláškou č. 252/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody, ve znění pozdějších předpisů.

Požadavky na míru znečištění odpadních vod definuje § 14. Vlastník kanalizace je povinen před podání žádosti o vydání kolaudačního souhlasu pro stavbu kanalizace zajistit zpracování kanalizačního řádu, který stanoví nejvyšší přípustnou míru znečištění odpadních vod vypouštěných do kanalizace. Dále je provozovatel povinen zajistit provádění odběrů vzorků odpadní vody a její rozborů.

Dodávky a měření vody určuje § 15 až 17. Povinnost dodávky vody je splněna vtokem vody z vodovodu do vodovodní přípojky. Odběr se měří vodoměrem. Pokud vodoměr osazen není, určí se množství odebírané vody podle směrných čísel dle vyhlášky č. 428/2001 Sb. Odběratel je povinen dodržet podmínky umístění vodoměru stanovené vlastníkem, popřípadě provozovatelem vodovodu. Odběratel je povinen umožnit provozovateli přístup k vodoměru. Osazování, údržbu a výměnu vodoměru provádí provozovatel. Zákonem jsou stanoveny podmínky přezkoušení vodoměru vyžádaného odběratelem včetně úhrady nákladů spojených s výměnou vodoměru.

Odvádění odpadních vod dle § 18 až 19. Kanalizací mohou být odváděny odpadní vody jen v míře znečištění a v množství stanoveném v *kanalizačním řádu* a ve smlouvě o odvádění odpadních vod. Odběratel je povinen v místě a rozsahu stanoveném kanalizačním řádem kontrolovat míru znečištění vypouštěných odpadních vod do kanalizace.

Vodné a stočné určuje § 20. Vodné je úplatou za dodávku pitné vody, může mít formu *jednosložkovou* nebo *dvousložkovou*. Jednosložková forma je součinem ceny dle cenových předpisů a množství odebrané vody. Dvousložková forma navíc obsahuje pevnou složku stanovenou podle kapacity vodoměru, profilu přípojky, nebo ročního množství odebrané vody.

Krizové situace s nouzovým zásobováním pitnou vodou vymezuje § 21.

Veřejnou službou dle § 22 je činnost provozovatele v oboru zásobování vodou a odvádění odpadních vod, která přesahuje zajišťování běžných služeb dle ZVaK, např. při ohrožení veřejného zdraví, majetku či veřejného pořádku, případně při ztrátě schopnosti stávajícího provozovatele zajišťovat dodávku vody. Náklady hradí orgán veřejné správy, který tuto povinnost uložil.

Ochranná pásma vodovodních řadů a kanalizačních stok jsou dle § 23 dána vzdáleností od vnějšího líce stěny potrubí nebo kanalizační stoky na každou stranu. Výjimky z ochranného pásma povoluje vodoprávní úřad. Specifikovány jsou i činnosti v ochranném pásmu, které se smí provádět jen s písemným souhlasem vlastníka.

Přeložky vodovodů a kanalizací lze dle § 24 provádět jen s písemným souhlasem vlastníka vodovodu nebo kanalizace. Přeložku vodovodu nebo kanalizace zajišťuje na vlastní náklad osoba, která potřebu přeložky vyvolala. Stavebník přeložky je povinen předat vlastníkov vodovodu dokončenou stavbu včetně příslušné dokumentace skutečného provedení stavby a souvisejících dokladů.

Působnost orgánů veřejné správy a místní příslušnost vymezují § 26 až 30. Poslání a kompetence obecních úřadů § 26, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností § 27, krajských úřadů § 28, ministerstva § 29.

Místní příslušnost dle § 30 se řídí místem, kde se vodovod nachází. Pokud se vodovod nebo kanalizace nacházejí na území obvodů více orgánů veřejné správy, je místně příslušný orgán veřejné správy, na jehož území leží převažující část vodovodu.

Ochranou odběratele se zabývá § 36, který ukládá povinnost uzavírat písemné smlouvy provozovatele s odběratelem, povinnost provozovatele informovat obecní úřad o základních skutečnostech – jakosti vody, měření, technických podmínkách pro řady a přípojky, možnostech odstávek, výši a položkách tvořících cenu vodného, fakturaci. Stanoví také provozovateli povinnost zveřejňovat informace o úplném vyúčtování. Ukládá provozovateli povinnost oznámit zhoršenou jakost dodávané vody orgánu ochrany veřejného zdraví a krajskému úřadu.

Dozor dle § 37 vykonávají úřady s rozšířenou působností, případně krajské úřady, vrchní dozor vykonává ministerstvo.

Technický audit dle § 38 je činnost sloužící ke kontrole technického stavu vodovodů a kanalizací.

K zákonu o vodovodech a kanalizacích je vydána *prováděcí vyhláška* MZe ČR č. 428/2001 Sb., v aktuálním znění. Postupně byla doplňována a měněna vyhláškami č. 146/2004 Sb., č. 515/2006 Sb. a č. 120/2011 Sb. Lze v ní nalézt podrobnosti k naplňování jednotlivých ustanovení ZVaK, vzorové a metodické postupy, například podrobnosti smluv, vzory evidencí, výpočet náhrad ztráty při neoprávněném odběru vody, roční směrná čísla atd.

3. Vlastnictví a zajištění provozu veřejného vodovodu a kanalizace

Obec je povinna pečovat o potřeby svých občanů a všestranný rozvoj vlastního území (§ 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích), ale právní předpisy ČR *jednoznačně neurčují* odpovědnost obcí za zásobování pitnou vodou a odvádění odpadních vod.

3.1 Vlastnictví veřejného vodovodu a kanalizace

Vlastníkem vodovodu a kanalizace (VaK) bývá nejčastěji *obec*, případně *svazek obcí*. Vlastníkem VaK může být i jiný subjekt, i ten se však musí chovat v souladu s poměrně striktními předpisy, zejména ZVaK. Vlastník je povinen podle § 8 ZVaK zajistit plynulý a bezpečný provoz VaK.

Obce a svazky získaly vodohospodářský majetek v rámci procesu odstátnění infrastruktury vodovodů a kanalizací v letech 1993–1995. Na obce a svazky *přešla majetková práva k tzv. infrastrukturnímu majetku* (vodní zdroje, úpravny vody, vodojemy, řady a rozvodné sítě apod.), který dodnes zůstává, až na výjimky, v majetku obcí, případně jejich svazků.

Svazky obcí vznikly, tam kde skupinové vodovody zásobovaly větší počet obcí. Svazky bylo nutno vytvořit v případech, kdy šlo o tzv. nedělitelný majetek (vodárenskou soustavu, ČOV apod.), jehož jednotlivé funkční části patřily dvěma a více obcím.

Zajištění provozu VaK – vlastník může:

- Uzavřít smlouvu s odborným provozovatelem, který vlastní příslušné živnostenské povolení. Smlouva se uzavírá podle výsledků výběrového řízení.

- Provozovat zařízení vlastními silami, pokud dokáže garantovat přiměřenou odbornost a kvalitu. Jeho zástupce musí splňovat kvalifikační předpoklady ve smyslu § 6 ZVaK a získat *Oprávnění k provozování*, které vydává příslušný krajský úřad. Jde-li o větší vodovod, může si jeho vlastník zřídit vlastní provozní společnost formou technických služeb.
- Vstoupit do svazku obcí, který má uzavřenu smlouvu o provozování s odborným provozovatelem.

3.2 Provozní smlouva mezi vlastníkem a provozovatelem

Vztahy mezi vlastníkem a provozovatelem, včetně zásad součinnosti pro provoz, obnovu a rozvoj vodárenského majetku, specifikuje smlouva o zajištění provozu (*provozní smlouva*).

Smlouva přesouvá odpovědnost na provozovatele za:

- řádné hospodaření na pronajatém majetku,
- jeho dlouhodobě udržitelnou provozuschopnost,
- kvalitu dodávané vody a kvalitu služeb, včetně jejich nepřetržitého zajišťování,
- včasnou údržbu, rychlost a spolehlivost oprav,
- vedení technické dokumentace,
- poskytování informací ostatním subjektům,
- přesnost měření,
- kontakt se spotřebitelem a jeho informovanost,
- kontakty s kontrolními orgány a orgány státní správy,
- oblast finanční a ekonomickou zásadami pro tvorbu cen vodného a stočného a jeho vyhlášení, výpočet pachtovného, včetně podílu na plánu financování obnovy.

Provozní smlouvou je ošetřeno, aby provozovatel zajišťoval na své náklady opravy vodohospodářské infrastruktury a dále zpracoval (v součinnosti s vlastníkem infrastruktury VaK) relevantní plány, které bude naplňovat, a to:

1. plán oprav,
2. plán preventivní údržby,
3. plán obnovy,
4. plán financování obnovy (výhradní povinnost vlastníka)

Povinností provozovatele je zajišťovat opravy, pravidelnou údržbu a obnovu (pokud k realizaci obnovy bude vlastníkem zmocněn) v souladu s výše uvedenými plány a to tak, aby byla vždy zachována funkčnost a provozuschopnost propachtované vodohospodářské infrastruktury. Vlastník může na plánované opravy (obvykle zařazené *do plánu obnovy*) vytvářet rezervy na opravy. Tyto rezervy jsou pak ekonomicky oprávněným nákladem vstupujícím do kalkulace cen pro vodné a stočné.

3.3 Provozní řád vodovodu pro veřejnou potřebu

Každý vodovod musí mít zpracován a schválen provozní řád, který nutno průběžně aktualizovat podle toho, jak se systém vodovodu dostavuje a mění. Provozní řád zpracovává obvykle projektant stavby dle TNV 75 5950. Základem pro jeho zpracování je vyhláška č. 216/2011 Sb., o náležitostech manipulačních řádů a provozních řádů vodních děl. Vlastník vodovodu jej předkládá ke schválení příslušnému vodoprávnímu úřadu po předchozím projednání s orgány bezpečnosti práce a hygienické služby.

Podle provozního řádu se řídí obsluha a údržba vodárenského systému. Jeho plnění bývá předmětem *provozní smlouvy*. Provozní řád také určuje rozsah provozní dokumentace, kterou je provozovatel povinen vést. Ta zahrnuje provozní deník, provozní záznamy, provozní předpisy pro jednotlivá zařízení (např. stroje, rozvody vysokého napětí, tlakové nádoby, chlorátory atd.), evidenční listy jednotlivých zařízení, knihu revizí, změn a oprav, včetně vymezení povinností obsluhy zařízení. Na plnění zásad provozního řádu dohlíží vlastník, který se stará o jeho dodržování a aktualizaci v předepsaných termínech a při změnách, resp. rozšiřování předmětu provozování.

3.4 Provozní řád kanalizace a čistíren odpadních vod, kanalizační řád

Provozní řád kanalizace a čistíren odpadních vod je souhrn předpisů, pokynů a dokumentace potřebných pro obsluhu, údržbu a kontrolu všech zařízení na kanalizace, resp. ČOV včetně pokynů pro uvedení do provozu, řízení a zastavení provozu.

Pro vypracování provozního řádu kanalizace platí odvětvová technická norma TNV 75 6911. Zásady pro obsluhu a údržbu čistíren odpadních vod stanovuje TNV 75 6930. *Provozní řád* musí být v souladu se schváleným *kanalizačním řádem*. Provozní řád kanalizace předkládá vlastník kanalizace ke schválení příslušnému vodoprávnímu úřadu. Před schválením musí být provozní řád projednán s příslušnými orgány bezpečnosti práce a orgány hygienické služby.

- *Provozní řád kanalizace*: základní povinnosti provozovatele; základní postupy provozních činností např. při proplachování a čištění stok; provozování odlehčovacích komor, kanalizačních podchodů a shybek; provozování čerpacích stanic, dešťových zdrží apod.
- *Provozní řád čistírny odpadních vod*: požadavky na hlavní úkony provozní, kontrolní, obslužné a udržovací; popis manipulace s hmotami zachycenými při čištění odpadních vod, včetně způsobu a podmínek jejich zneškodňování; popis provozu v zimním období; popis provozu při mimořádných okolnostech např. při povodni, požáru, přerušení dodávky el. proudu, při haváriích apod., dále pak pokyny pro bezpečnost a hygienu práce.

Kanalizační řád stanovuje nejvyšší přípustnou míru znečištění vod vypouštěných do veřejné kanalizace, popřípadě nejvyšší přípustné množství těchto vod a seznam látek, které nejsou odpadními vodami a jejichž vniknutí do veřejné kanalizace se musí zabránit, popřípadě další podmínky jejího provozu. Kanalizační řád je závazný pro všechny, kdo odpadní vody do kanalizace vypouštějí. Je obvykle součástí *smlouvy o dodávce vody a odvádění odpadních vod*.

3.5 Manipulační řády

Manipulační řád, někdy též manipulační a provozní řád, je soubor pravidel pro manipulaci a nakládání s vodou na vodních dílech. VaK jsou (mimo přípojky) vodní díla podle vodního zákona, takže se na ně vztahuje povinnost mít schválený manipulační řád v souladu s vyhláškou č. 195/2002 Sb. o náležitostech manipulačních řádů a provozních řádů vodních děl.

3.6 Smlouva o dodávce vody a odvádění odpadních vod

Před vlastním napojením odběrného místa na vodovod nebo kanalizaci je nutno sjednat smlouvu o dodávce vody nebo o odvádění odpadních vod mezi dodavatelem a odběratelem. Dodavatel je provozovatel (někdy vlastník) VaK. Odběratelem je vždy vlastník pozemku nebo stavby, jehož vlastnické právo je zapsáno v katastru nemovitostí.

Smlouva o dodávce pitné vody a odvádění odpadních vod musí obsahovat alespoň:

- předmět smlouvy, smluvní strany, vlastníka a provozovatele vodovodu (kanalizace),
- vlastníka přípojky a připojené stavby nebo pozemku,
- počet trvale připojených osob,
- stanovení podmínek dodávky (limity množství dodávané vody a množství určujícího kapacitu vodoměru nebo profil přípojky, tlakové poměry v místě přípojky – maximální a minimální),
- stanovení podmínek odvádění a čištění (limity množství, způsob stanovení množství, limity znečištění, obvykle jsou obsaženy v *kanalizačním řádu*)
- ukazatele jakosti dodávané vody,
- způsob stanovení ceny VaS a jejího vyhlášení,
- způsob fakturace a způsob plateb VaS,
- možnost změn a dobu platnosti této smlouvy.

4. Financování vodovodů a kanalizací

Základem financování VaK je výběr *vodného a stočného* (VaS) od odběratelů dodané vody a producentů odpadní vody. VaS je obvykle příjmem provozovatele, popř. si právo na vodné a stočné může ponechat vlastník VaK (obec, svazek obcí).

- Pokud **je** obec provozovatelem, **může** použít VaS na financování **obnovy, technického zhodnocení a nové výstavby**. Náklady na obnovu může obec zakalkulovat přímo do VaS.
- Pokud obec **není** provozovatelem, pak smluvní provozovatel **nemůže** použít VaS na financování **obnovy a nové výstavby**, neboť daňové a účetní zákony to neumožňují. Obec může financovat technické zhodnocení a novou výstavbu z *pachtovného*, které obci platí provozovatel. Náklady na obnovu nesmí provozovatel zakalkulovat do VaS.

Výstavba nové vodohospodářské infrastruktury je vysoce investičně náročná, stát proto poskytuje obcím dotace na výstavbu a případně technické zhodnocení.

4.1 Vodné a stočné

Vodné a stočné (VaS) představují úplatu za zajištění vodohospodářských služeb.

- Vodné je úplatou za pitnou vodu a za službu spojenou s jejím dodáním. Právo na vodné vzniká vtokem vody do potrubí napojeného bezprostředně za vodoměrem, a není-li vodoměr, vtokem vody do vnitřního uzávěru připojeného pozemku nebo stavby, popřípadě do uzávěru hydrantu nebo výtokového stojanu.
- Stočné je úplatou za službu spojenou s odváděním a čištěním, případně zneškodňováním odpadních vod. Právo na stočné vzniká okamžikem vtoku odpadních vod do kanalizace.

VaS má jednosložkovou nebo dvousložkovou formu.

- Jednosložková forma je součinem ceny a množství odebrané vody z vodovodu (případně vypouštěné odpadní vody a srážkové vody).
- Dvousložková forma obsahuje složku, která je součinem ceny a množství odebrané vody nebo vypouštěných odpadních vod a srážkových vod, a *pevnou složku* stanovenou v závislosti na kapacitě vodoměru, profilu přípojky nebo ročního množství odebrané vody.

Výjimky z placení:

- Povinnost platit VaS se *nevztahuje na jednotky požární ochrany* při požárním zásahu.

- Povinnost platit stočné se *nevztahuje* na plochy dálnic, silnic, místních komunikací a účelových komunikací veřejně přístupných, plochy drah celostátních a regionálních včetně pevných zařízení potřebných pro přímé zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy s výjimkou staveb, pozemků nebo jejich částí využívaných pro služby, které nesouvisí s činností provozovatele dráhy nebo drážního dopravce, zoologické zahrady a plochy nemovitostí určených k trvalému bydlení a na domácnosti.

Vzhledem k tomu, že VaK patří do odvětví s přirozeným monopolem, kde má prodávající určité výhodnější postavení vůči kupujícímu, podléhá VaS *cenové regulaci*, což má za následek, že výše VaS je značně omezena. Do kalkulace VaS mohou být zahrnuty pouze ekonomicky oprávněné náklady, přiměřený zisk a daň. Provozovatel je povinen sestavit cenovou kalkulaci ceny v souladu s pravidly cenové regulace a na jejím základě následně uplatňovat cenu VaS.

- Cenu VaS je provozovatel povinný projednat s majitelem vodohospodářské infrastruktury (obcí, svazkem obcí) podle *provozní smlouvy mezi vlastníkem a provozovatelem*.
- Cena VaS se sjednává mezi provozovatelem a odběratelem podle *ve smlouvy o dodávce vody a odvádění odpadních vod*.

4.2 Pachtovné za užívání vodovodů a kanalizací

V rámci *provozní smlouvy* vlastník sjedná od provozovatele platbu tzv. pachtovného za užívání vodohospodářské infrastruktury. Pachtovné je příjmem vlastníka (obce, svazku obcí) a o jeho použití tedy rozhoduje vlastník.

Obvykle se v pachtovních smlouvách sjednává, že výši pachtovného stanovuje vlastník s tím, že provozovatel je oprávněn zahrnout takto určenou výši pachtovného do kalkulace VaS. Pachtovné tak představuje položku kalkulace VaS. Vlastník pak odpovídá za soulad výše pachtovného s cenovými předpisy.

Pachtovné zahrnuje zejména prostředky na obnovu stávajících i budoucích vodovodů podle *plánu obnovy* a další přímé náklady (např. tzv. režie) vlastníka včetně případného přiměřeného zisku vlastníka. *Plán obnovy* stávající infrastruktury by přitom měl korespondovat s *plánem financování obnovy VaK* ve smyslu ustanovení § 8 odst. 11 ZVaK.

7. Plán obnovy, plán financování obnovy

Plán obnovy vodovodů a kanalizací

Obnova znamená obnovení funkce stávajícího majetku VaK, který je buď plně, nebo částečně opotřeben a přestává plnit svou funkci, pro kterou byl pořízen. Plán obnovy se sestavuje na základě zhodnocení *věcného* (nikoliv jen účetního) stavu a opotřebení vodohospodářské infrastruktury obce. Obsahuje věcný a časový plán obnovy VaK. Neřeší financování obnovy.

Plán financování obnovy vodovodů a kanalizací

PFO řeší *financování* obnovy vodohospodářské infrastruktury v návaznosti na *plán obnovy*. PFO se zpracovává ve smyslu ZVaK v rozsahu údajů dle pravidel stanovených v příloze č. 18 vyhlášky č. 428/2001 Sb. Plán musí schválit statutární orgán vlastníka (resp. zastupitelstvo obce). Vlastník vodovodu a kanalizace pro veřejnou potřebu je povinen (§8 odst. 1 zákona č.

274/2001 Sb.) vytvářet finanční rezervu na jejich obnovu a dokladovat její použití pro tyto účely.

Vlastník vodovodu nebo kanalizace musí každoročně zahrnovat do kalkulace *pachtovného* (jeli obec provozovatel, pak do *VaS*) částky účelově určené k obnově vodovodů a kanalizací podle PFO s tím, že tyto prostředky lze použít pouze na účel, na který byly vytvořeny, tedy jen na obnovu vodovodů a kanalizací. Tento postup má zajistit, aby uživatel nesl náklady na zajišťování a užívání vody odrážející její skutečnou cenu. Tvorba prostředků na obnovu by však měla probíhat v takovém režimu, aby nezpůsobila výrazné skokové navýšení ceny pro vodné a pro stočné a na tuto skutečnost je potřeba brát zřetel již při zpracování PFO. Pokud vlastník vodovodu nebo kanalizace nevypracuje nebo nerealizuje PFO, nebo nevytváří prostředky na obnovu, hrozí mu pokuta.

8. Zajištění prostředků na nové investice

Prostředky na nové investice nad rámec stávající vodohospodářské infrastruktury mohou být vlastníkem zajištěny z následujících zdrojů:

- vlastní zdroje vlastníka v souladu s *plánem financování obnovy vodovodů a kanalizací*,
- zdroje investora,
- komerční úvěry,
- dotační programy, národní dotační programy, strukturální fondy EU.

8.1 Vlastní zdroje vlastníka

Obce jsou povinné odepisovat svůj majetek, a tedy i vodohospodářskou infrastrukturu, což jim zajišťuje tvorbu finančních zdrojů na její obnovu i nové investice v souladu s *plánem financování obnovy vodovodů a kanalizací*. Navíc obce dle příslušného stanoviska MF ČR mohou uplatnit do cen *VaS* odpisy i z té části hodnoty majetku, který byl pořízen z dotací.

8.2 Zdroje investora

Výstavbu *VaK* může financovat také investor, plánující v obci výstavbu (např. obytné domy), která by měla být připojená na vodohospodářskou infrastrukturu. Pokud se bude soukromě vystavěná vodohospodářská infrastruktura připojovat na stávající infrastrukturu ve vlastnictví obce, je vhodné před udělením stavebního povolení písemně dojednat, jak bude s touto novou infrastrukturou naloženo.

- Pokud si investor bude tuto infrastrukturu provozovat sám, pak je třeba vybudovat předávací místa a uzavřít smlouvy mezi vlastníky infrastruktur navazujících (§8 odst. 3 zákona č. 274/2001 Sb.).
- Investor nově budované infrastruktury se může před zahájením výstavby dohodnout s obcí, že obec kupní smlouvu (za symbolickou hodnotu) či darovací smlouvu tento majetek převezme a zajistí jeho provoz.

8.3 Komerční úvěry

Téměř všechny bankovní ústavy v ČR nabízejí obcím komerční úvěry, které lze využít na rozvoj jejich území, tedy i na výstavbu vodohospodářské infrastruktury.